

Parashat Wajetsé (Bereshiet/ Genesis 28:10 – 32:4)

In deze parasha gaat het verhaal over Jacobs tocht naar en verblijf in het land Charan, bij zijn oom Lawan. Hij huwt diens dochters Lea en Rachel, krijgt daar 11 zonen en een dochter, wordt ondanks Lawans list en bedrog een welvarend man en aanvaardt na twintig jaar trouwe dienst de terugtocht naar het land van zijn vaderen.

Het is een rijk verhaal met vele geledingen en ook vele thema's.

In de eerste plaats is er het thema van de bewustwording en rijping van de jongeman tot volwassen man die zijn bestemming weet.

Dan is er het thema van list, bedrog en misleiding en hoe dat een rol speelt in het leven van gemeenschap en familie.

En last but not least het prachtige thema van Jacobs huwelijk, de verstandhouding met de vrouwen in zijn leven, zijn diepe harts liefde voor de ene vrouw, Rachel, en het verstandshuwelijk met de andere vrouw, Le'ah.

Al deze drie thema's lokken tot diepere beschouwingen, maar ik zal me nu beperken tot het thema van de bewustwording van Jacob over het bestaan van de Goddelijke dimensie, zijn kennismaking met de God van zijn vaderen.

Bereshiet 28:10 en verder bevat het begin van de reis en de beroemde droom over de ladder naar de hemel:

10 Ja'akow verliet dus Be'ersjewa en ging op weg naar Charan.

11 Op zijn tocht kwam hij bij een plaats waar hij bleef overnachten omdat de zon al was ondergegaan. Hij pakte een van de stenen die daar lagen, legde die onder zijn hoofd en ging op die plaats liggen slapen.

12 Toen kreeg hij een droom. Hij zag een ladder die op de aarde stond en helemaal tot de hemel reikte, en daarlangs zag hij de engelen van Elohiem omhoog gaan en afdalen.

13 En zie daar stond Hashem boven hem, die zei: "Ik ben de Hashem , de God van je vader Awraham en de God van Jitschak. Het land waarop je nu ligt te slapen zal ik aan jou en je nakomelingen geven."

Hoewel volgens de Bijbelse leeftijd Jacob toch minstens veertig moet zijn geweest krijg ik hier de indruk van een inwijding van een jongeman, een openbaring, die eerst nu pas de jonge

Jacob op het pad van een volwassen man brengt en op de weg van zijn bestemming.

De ladder van Jacob heeft aanleiding gegeven tot vele uitleggingen, van letterlijke, tot allegorische en zeer mystieke.

Rashi viel het op dat de engelen eerst omhoog gaan en dan de ladder afdalen, terwijl je het omgekeerde zou verwachten. Hij verklaart dit door de engelen te zien als gebonden aan het land dat zij beschermen. De engelen van het 'binnenland' verlaten Jacob op dit punt waar hij zijn buitenlandse reis begint en stijgen ten hemel; de engelen van het 'buitenland' dalen op hem neer.

Nechama Leibowitz haalt een duiding van Sforno aan die zich baseert op een oude midrasj: de engelen symboliseren de oude rijken, die rijzen tot glorie (stijgen op de ladder), maar zie, ze vallen vroeger of later weer terug; het gaat om een beeld van de historie, dat zich in de droom onthult aan Jacob in zijn hoedanigheid van Israël.

Mij spreekt dit het meeste aan: de engelen die naar boven stijgend de ladder opgaan te zien als Jacobs smeekbeden, in de eerste plaats smeekbeden om bescherming (zoals in vers 20 wel wordt bevestigd) en in de tweede plaats meer, in een meer transcendente laag, als zijn diepste verlangen om openbaring van de zin van zijn leven en onthulling van zijn missie.

De dalende engelen zijn als het ware tegemoetkomende reacties vanuit de transcendentie (goddelijke dimensie). Ze brengen hem een besef van kracht en bescherming. Maar ook een inzicht in en intuïtie omtrent zijn unieke missie. Dat zou kunnen blijken uit de bewoordingen: eerst wordt gesproken over de 'engelen van Elohiem', het meer neutrale woord voor de goddelijke dimensie. Een zin later staat er: 'En zie daar stond HaShem boven hem, die zei: 'Ik ben *HaShem*, de God van je vader Awraham en de God van Jitschak'

Het *tetragrammaton* wordt nu opeens gebruikt, hier weergegeven als 'HaShem', het woord voor de Eeuwige als degene die zich bekommert om het lot van Israël.

Jacob maakt hier op een diepe bewustzijnslaag kennis met een ver boven hem uitgaande macht die zijn lot richting geeft in het

verlengde van de sturing die zijn vader en grootvader al heeft geleid.

De ladder is het diepste verlangen naar ontmoeting met God, een verlangen dat vanuit de diepte in fasen vormkrijgend opstijgt. 'En zie daar stond HaShem *boven hem*' ('*we-hiné HaShem nitsav alav*' volgens mij zowel in de NBV als in Dasberg minder goed vertaald): in welke vorm dan ook ontmoeten de opstijgende engelen de neerdalende engelen, er komen antwoorden, bevestigingen, tekenen, krachten uit de transcendentie.

In de kabbalistische visie – voor zover ik die begrijp – wordt de ladder gezien als een patroon van de **sefirot**, waarbij Jacob geplaatst wordt gezien als midden tussen Awraham, de rechterstijl, die '**Chesed**' – stroom, liefde, genade – symboliseert, en Jitschak, de linkerstijl, die '**Gewoera**' – kracht, begrenzing, oordeel, – belichaamt.

In de droom maakt de Eeuwige Jacob als het ware tot de fusie van de eigenschappen **Chesed** en **Gewoera**, dat wil zeggen tot de sefira **Tif'eret** – schoonheid, ziel, essentie – . Zo wordt als het ware contact gelegd tussen de hogere werelden en de lagere wereld van **Malchoet** – de wereld waar het goddelijke inwoont, de **Sjechina** – , van waaruit onze materiële wereld zin en betekenis krijgt.

De ladder is de verticale as van de coördinaten van ons bestaan, waarvan de horizontale as onze werkzaamheid in de wereld is. In ieder van ons staat die ladder klaar om daarlangs tree voor tree ons verlangen en ons gebed en onze daden omhoog te sturen.

Jacob heeft dit met volle kracht gedaan. Niet lang daarna zou deze verlegen huismus en moederszoon de vrouw van zijn leven ontmoeten en ook nog meteen kussen, een zware putdeksel oplichten, die een hele troep herders nog niet van hun plaats kregen, later met wijze tolerantie ten opzichte van zijn sluwe oom te werk gaan, een groot gezin stichten en een enorm vermogen verzamelen in moeilijke omstandigheden om toch dan de stem te horen die hem terugriep naar zijn familie en zijn missie.

Rob Cassuto, december 2005

